

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU31

Grundlagsskadestånd – ett rättighetsskydd för enskilda

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändring i skadeståndslagen.

Genom lagändringen införs en ny bestämmelse i skadeståndslagen om rätt till skadestånd från staten eller en kommun vid överträdelser av grundläggande fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen, s.k. grundlagsskadestånd. Sådant skadestånd ska betalas endast i den utsträckning det är nödvändigt för att gottgöra överträdelserna.

Den nya regleringen syftar till att stärka skyddet för enskildas fri- och rättigheter genom att lyfta fram regeringsformen i rättstillämpningen och tydliggöra rättsläget på området.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:229 Grundlagsskadestånd – ett rättighetsskydd för enskilda.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Grundlagsskadestånd.....	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	7
Propositionen.....	7
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Grundlagsskadestånd

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:229.

Stockholm den 16 juni 2022

På civilutskottets vägnar

Larry Söder

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Larry Söder (KD), Viktor Wärnick (M), Elin Lundgren (S), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilander (SD), Ola Johansson (C), Lars Püss (M), Roger Hedlund (SD), Joakim Järrebring (S), Robert Hannah (L), Angelica Lundberg (SD), David Josefsson (M), Ola Möller (S), Jon Thorbjörnson (V), Amanda Palmstierna (MP), Hanna Westerén (S) och Johanna Haraldsson (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2021/22:229 Grundlagskadestånd – ett rättighetsskydd för enskilda. I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Civilutskottet har gett konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen. Konstitutionsutskottet har yttrat sig i form av ett protokollsutdrag (prot. 2021/22:53 § 3).

Utskottets överväganden

Grundlagsskadestånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag om grundlagsskadestånd.

Propositionen

I propositionen konstateras att enskilda redan i dag kan få skadestånd vid överträdelser av regeringsformen i många fall. Rättsläget är dock komplicerat och svåröverskådligt. Inte minst av principiella skäl anser regeringen att enskildas möjlighet till ersättning från det allmänna på grund av överträdelser av grundläggande fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen bör lagregleras. Detta skulle lyfta fram regeringsformen i rättstillämpningen och tydliggöra rättsläget. En utgångspunkt för regleringen bör enligt regeringen vara att enskilda ska ha ett minst lika starkt och användbart skadeståndsrättsligt skydd vid överträdelser av 2 kap. regeringsformen som vid överträdelser av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Regeringen föreslår därför att en ny bestämmelse om grundlagsskadestånd ska tas in i skadeståndslagen (1972:207). Bestämmelsen om grundlagsskadestånd bör enligt regeringen ges en utformning som nära ansluter till den befintliga bestämmelsen i samma lag om skadestånd vid överträdelser av Europakonventionen (konventionsskadestånd).

Enligt förslaget ska överträdelser av en grundläggande fri- och rättighet enligt 2 kap. regeringsformen utgöra grunden för skadeståndsskyldighet. Det är staten och kommunerna som ska kunna bli skadeståndsrättsligt ansvariga för det allmännas överträdelser. Skadestånd ska betalas endast i den utsträckning det är nödvändigt för att gottgöra överträdelserna. En skadelidande ska kunna få ersättning för samma skadetyper som vid överträdelser av Europakonventionen. Det är den fysiska eller juridiska person som är garanterad en fri- och rättighet enligt 2 kap. regeringsformen som ska kunna få grundlagsskadestånd vid en överträdelse av rättigheten i fråga.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Konstitutionsutskottets yttrande

Konstitutionsutskottet anför i sitt yttrande att det ställer sig bakom regeringens förslag och bedömningar och föreslår att civilutskottet tillstyrker propositionen.

Civilutskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion som går emot att riksdagen antar regeringens lagförslag. Civilutskottet anser därför, i likhet med konstitutionsutskottet, att lagförslaget bör antas av de skäl som anförs i propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:229 Grundlagsskadestånd – ett rättighetskydd för enskilda:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
skadeståndslagen (1972:207)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207)¹ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt propositionen Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer (prop. 2021/22:198) *Föreslagen lydelse*

3 kap.4 §²

Staten eller en kommun ska ersätta

1. personskada, sakskada, ren förmögenhetsskada, skada på grund av att någon kränks på sätt som anges i 2 kap. 3 § och skada som ersätts enligt 2 kap. 3 a §, om skadan uppkommit till följd av att den skadelidandes rättigheter enligt den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna har överträtts från statens eller kommunens sida, och

2. annan ideell skada som uppkommit till följd av en sådan *rättighetsöverträdelse*.

Skadestånd enligt första stycket ska betalas endast i den utsträckning det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.

1. personskada, sakskada, ren förmögenhetsskada, skada på grund av att någon kränks på sätt som anges i 2 kap. 3 § och skada som ersätts enligt 2 kap. 3 a §, om skadan uppkommit till följd av att den skadelidandes *grundläggande fri- och* rättigheter enligt *2 kap. regeringsformen eller enligt* den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna har överträtts från statens eller kommunens sida, och

2. annan ideell skada som uppkommit till följd av en sådan *överträdelse*.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.

¹ Lagen omtryckt 2001:732.

² Senaste lydelse 2018:23.